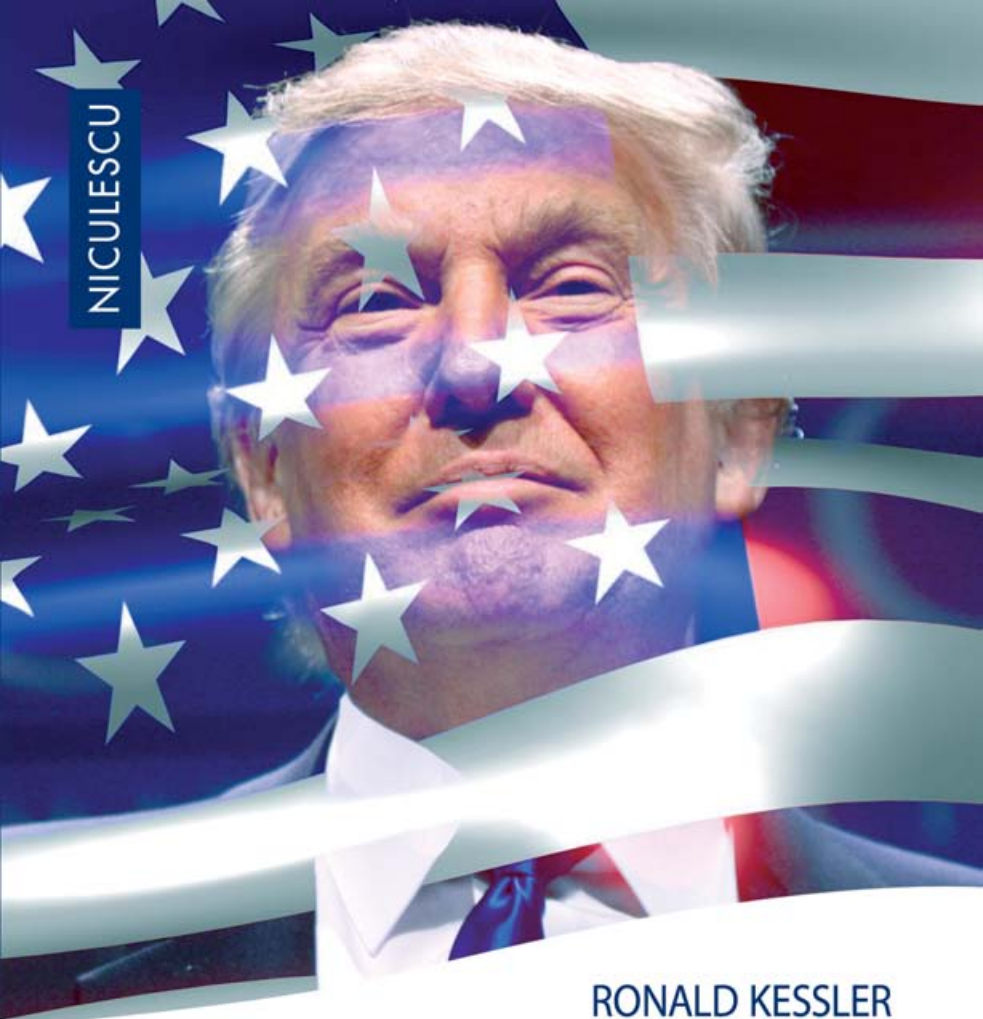

NICULESCU

RONALD KESSLER

Jocul lui Trump

SCHIMBAREA REGULILOR
LA CASA ALBĂ

Ronald Kessler

JOCUL LUI TRUMP

Schimbarea regulilor la Casa Albă

Traducere: Vasile Bontaș

NICULESCU

Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României

© 2018 by Ronald Kessler
All rights reserved.

This translation published by arrangement with Crown Forum,
an imprint of the Crown Publishing Group, a division of Penguin Random House LLC.

Titlu original: *THE TRUMP WHITE HOUSE. Changing the Rules of the Game*
by Ronald Kessler

© Editura NICULESCU, 2019
Bd. Regiei 6D, 060204 – București, România
Telefon: 021 312 97 82; Fax: 021 312 97 83
E-mail: editura@niculescu.ro
Internet: www.niculescu.ro

Comenzi online: www.niculescu.ro
Comenzi e-mail: vanzari@niculescu.ro
Comenzi telefonice: 0724 505 385, 021 312 97 82

Redactor: Liliana Scarlat
Tehnoredactor: Lucian Curteanu
Coperta: Carmen Lucaci

Tipărit la Monitorul Oficial R.A.

ISBN 978-606-38-0271-3

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv prin fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare și accesare a datelor, fără permisiunea Editurii NICULESCU.
Orice nerespectare a acestor prevederi conduce în mod automat la răspunderea penală față de legile naționale și internaționale privind proprietatea intelectuală.

Editura NICULESCU este partener și distribuitor oficial OXFORD UNIVERSITY PRESS în România.
E-mail: oxford@niculescu.ro; Internet: www.oxford-niculescu.ro

CUPRINS

Prolog.....	9
1. Cele două fețe ale lui Donald Trump	15
2. Viața e un joc	26
3. Întunericul e bun	39
4. Asistenții din teflon	58
5. Afina.....	67
6. Adevăratul Trump	74
7. Melania	90
8. Șarlatanii	110
9. Negociatorul	127
10. Casa Albă de iarnă.....	138
11. Mogulul.....	155
12. Intruziunea	167

13. Mooch	177
14. Accesul.	185
15. Hopester	197
16. Metoda socratică	208
17. Rusia.	223
18. Procurorul special	243
19. Suveranitatea.	258
20. Mentalitatea de victimă.	276
21. A pune un genunchi în pământ	285
22. Fixativul de păr.	300
23. Butonul roșu	310
24. Interviu cu președintele.	324
25. Provocarea cutezătoare	334
Mulțumiri	349

PROLOG

O DATĂ PRELUATĂ CEA mai puternică poziție de pe planetă, Donald Trump și asistenții săi de la Casa Albă s-au adunat, după inaugurare, în Biroul Oval. Domnea o stare de euforie, căci al patruzeci și cincilea președinte al Statelor Unite ordonase tuturor agențiilor federale să înghețe publicarea oricăror reglementări guvernamentale¹, luase măsuri pentru a șubrezi programul Obamacare² și proclamase Ziua Națională a Devotamentului Patriotic³. Și totuși, tensiunea începuse să crească.

¹ Până la confirmarea membrilor Cabinetului Trump, ca aceștia să le poată semna. (*n. trad.*)

² Donald Trump semnase un ordin executiv care afirma că politica oficială a administrației este „de a obține abrogarea promptă” a Legii privind îngrijirile accesibile – Obamacare. Agențiile abilitate au fost îndrumate să interpreteze regulamentele în limitele permise de lege, astfel încât să se reducă la minimum povara financiară care apasă pe umerii statelor federale, spitalelor, persoanelor fizice, asigurătorilor, furnizorilor de dispozitive și servicii medicale și altele. (*n. trad.*)

³ Ziua investiției în funcția de președinte, conform Proclamației 9570 din 20 ianuarie 2017. (*n. trad.*)

Trump îi numise pe Reince Priebus – șeful personalului Casei Albe și pe Stephen Bannon – strategul său șef, pe poziții egale din punct de vedere ierarhic. În săptămânile următoare, se va dovedi că nu numai Bannon, ci și consilierul economic Gary Cohn, fiica și consiliera lui Trump – Ivanka Trump, soțul ei – consilierul superior Jared Kushner, consiliera Kellyanne Conway, directoarea de comunicare Hope Hicks, consilierul Stephen Miller și, în cele din urmă, consilierul pe probleme de securitate națională, H.R. McMaster, vor raporta direct președintelui, ocolindu-l cu totul pe noul șef al personalului!

Priebus s-a arătat îngrijorat de la bun început, deoarece în timpul tranziției Trump se întâlnise cu Cohn, un democrat care votase pentru Hillary Clinton, în biroul său din Trump Tower și îl numise pe loc Șef al Consiliului Economic Național. În mod normal, un președinte se consultă cu șeful său de personal și se asigură că acesta agreează o astfel de numire. În cazul lui Donald Trump, însă, nimic nu era normal.

Pe măsură ce președinția sa a evoluat, Casa Albă s-a transformat într-un fel de *Urzeala tronurilor*: Cine se va înălța în vârful puterii? Cine se va prăbuși în flăcări?

Se pare că, simțindu-se nedreptățită că nu a fost numită șefa personalului Casei Albe, Kellyanne Conway – care purtase titlul de Directoare de Campanie în timpul unei curse electorale contondente, dar care n-a făcut altceva decât să apară la televiziuni –, a dezlănțuit atacuri vicioase, complet false asupra lui Priebus și a altor membri ai personalului, atacuri care au sfârșit prin a deveni, în rapoartele de presă, citate anonime aparținând unui consilier al Casei Albe. Rareori a fost Conway invitată la ședințele din Biroul Oval. De la bun început, Ivanka și Jared, împreună cu fiii lui Trump, Don Trump Jr. și Eric

Trump s-au opus angajării ei și s-au străduit să-l determine pe Trump să o concedieze.

Între timp, până la a deveni colaboratori apropiați, Priebus și Bannon rivalizau în efortul de a-l influența pe Trump de pe pozițiile lor uneori divergente.

Un instigator și un agitator puternic de dreapta, Bannon vedea în Ivanka și Jared niște liberali din New York, a căror lipsă de judecată îi făcea extrem de puțin calificați să consilieze un președinte. Trump însuși părea a fi de acord. La un moment dat, le spusese direct Ivankăi și lui Jared că nu ar fi trebuit să plece din New York, explicându-le că nu s-ar simți deranjat dacă ar renunța la rolurile lor de la Casa Albă.

„Uită-te la Jared, arată ca un băiețel, ca un copil”, remarca Trump în prezența unor asistenți ai săi, privindu-l la TV pe Kushner vorbind cu presa.

La rândul lor, Jared și Ivanka s-au angajat într-o bătaie zilnică, sfātuindu-l pe Trump și lansând zvonuri prin presă împotriva conservatorilor din rândurile personalului: Priebus, Bannon, Conway, Miller și secretarul de presă Sean Spicer. Cuplul părea că vede în Casa Albă un tărâm fermecat, scaldat în lapte și miere, unde ei și-ar exercita puterea asupra altor asistenți în virtutea relației lor privilegiate cu președintele. Când au fost nevoiți să-și bată capul cu alte centre de putere ale Casei Albe, dezamăgiți, au încercat să scape de rivali și să-i înlocuiască cu cei de felul lui Anthony Scaramucci.

Cu toate tulburările și conflictele interne, asistenții lui Trump au căzut de acord asupra unui lucru: Melania Trump, care adesea își susținea opinia la ședințele de strategie, avea o judecată impecabilă. „Melania are o influență bună în a menține atenția concentrată asupra principalelor probleme

și a nu rătăci prin bălării după o mulțime de fleacuri”, spune Priebus. „Are mult bun-simț politic și se concentrează corect pe ordinea de zi utilă și necesară!” Melania este, de departe, „cel mai rafinat element de la Casa Albă și asta prin două ordine de mărime”, spune Bannon.

Confruntările interne au dus la un șuvoi continuu de știri, adesea false, în mass-media, avându-l ca țintă pe fiecare membru al personalului Casei Albe a lui Trump. Iar reprezentanții presei, care și-au bătut joc de Trump, văzând în el un nebun periculos, păreau de-a dreptul încântați să difuzeze noi și noi povești care-l denigrau pe președinte și pe asistenții pe care acesta și i-a ales la Casa Albă.

În acea primă zi, Zeke Miller relata deja incorect, pentru *Times*, că Trump ar fi înlăturat un bust al lui Martin Luther King Jr. din Biroul Oval. Trump n-a făcut decât să intensifice vâlva negativă din presă formulând pretenții exagerate, fie direct, fie prin Spicer. Acesta își începuse mandatul, arătând oarecum stânjenit, încercând să promoveze discursul lui Trump conform căruia participarea la inaugurare ar fi fost cea mai mare din istorie. Trump a făcut viața personalului încă și mai mizerabilă prin dezlănțuirea unor tirade stridente la adresa asistenților, adesea pentru deficiențe minore sau greșeli aparente.

Și totuși, dincolo de comentariile scandaloase și de mesaje de pe Twitter, dincolo de luptele interne și de disensiuni, a existat o altă poveste pe care mass-media a ignorat-o în mare parte: o remarcabilă acțiune prezidențială care, într-adevăr, a făcut America din nou mare. Niciodată nu a avut un Președinte american un impact atât de pronunțat asupra țării și a lumii într-un timp atât de scurt ca Donald Trump.

În câteva luni după ce Trump a preluat mandatul, încrederea consumatorilor s-a ridicat la cote fără egal, a crescut spectaculos numărul locurilor de muncă, directorii generali de companii au declarat că eliminarea reglementărilor i-a impulsionat să se extindă și să angajeze mai mulți oameni, șomajul a scăzut, ajungând la cel mai scăzut nivel din ultimii șaptesprezece ani, bursa a crescut la cote record repetate, activitatea de producție a atins un maximum față de ultimii treisprezece ani, companiile au început să renunțe la planurile de a reloca producția în străinătate, trecerea ilegală a graniței cu Mexicul a scăzut cu 76%, arestările la frontieră au scăzut cu 25% și un remarcabil judecător conservator și-a ocupat locul la Curtea Supremă.

În același timp, ISIS a fost aproape înfrânt, țările arabe s-au coalizat pentru a opri finanțarea teroriștilor și promovarea ideologiei islamice radicale, atât China, cât și Rusia au luat parte la acțiunea fără precedent a Națiunilor Unite de a impune sancțiuni împotriva amenințărilor Coreei de Nord. Totodată, decizia lui Trump de a trimite rachete în Siria – din cauza utilizării de către regimul sirian a unor arme chimice –, avertismentele sale vehemente, categorice către liderul nord-coreean Kim Jong-un au revelat adversarilor că, dacă aleg confruntarea cu Statele Unite, o fac pe propriile lor riscuri.

Cu toate acestea, niciun președinte nu a generat atât de multe controverse, dominând zilnic mijloacele de comunicare în masă și conversațiile, atât pro cât și contra.

Întrebarea a rămas: Cine este Donald Trump?

Cele două fețe ale lui Donald Trump

TIMP DE DOUĂZECI ȘI ȘASE DE ANI, Norma Foerderer a fost principalul consilier al lui Donald Trump. În 1981, când Norma s-a alăturat Organizației Trump, mai erau acolo doar alți șapte angajați. De-a lungul carierei sale alături de Trump, Foerderer a supravegheat aproape fiecare aspect al afacerii mogulului, inclusiv relațiile sale publice, angajarea și concedierea, precum și negocierea tranzacțiilor și a contractelor. Nimeni nu cunoștea mai bine latura personală și profilul de om de afaceri ale lui Donald Trump.

În singurul interviu aprofundat pe care l-a dat vreodată, Foerderer, acum decedată, mi-a dezvăluit că – în realitate – există doi Donald Trump: unul este Trump care apare în public, făcând deseori comentarii scandaloase la televizor pentru

a atrage atenția; celălalt este adevăratul Trump, pe care numai cei apropiați îl cunosc.

„Vreau să știți că Donald poate fi cu totul scandalos, dar scandalos într-un mod minunat, fapt care îi asigură mediatiizarea”, mi-a destăinuit Foerderer. „În acest rol public, Trump își vinde produsele licențiate și apartamentele sale luxoase. Donald nu a fost niciodată timid, lăudându-se pe bună dreptate cu minunatele sale clădiri sau cu cluburile sale de golf.”

Omul Trump în particular, pe de altă parte, este „cel mai drag, cel mai gentil, cel mai loial și cel mai atent om”, a declarat Foerderer. Această latură privată a personalității sale inspiră loialitate și reprezintă unul dintre secretele succesului său.

Confirmând punctul de vedere al lui Foerderer, Trump scria în *The Art of the Deal*⁴ că „dacă ești nițel diferit sau un pic mai scandalos sau dacă faci lucruri îndrăznețe ori controversate, presa va scrie despre tine”. Trump și-a urmat din plin propriile sfaturi.

Ilustrând diferența dintre Trump personajul public și cel privat, Camera Hispanică de Comerț, care reprezintă 3,2 milioane de proprietari de afaceri, a anunțat în timpul campaniei electorale că membrii săi vor boicota toate proprietățile lui Trump după declarațiile acestuia referitoare la imigranții ilegali și intenția de a construi un zid de-a lungul frontierei mexicane. Ulterior, Trump s-a întâlnit, într-un cadru privat, cu Javier Palomarez, CEO al Camerei.

„Nu a existat niciun fel de declarații bombastice”, a menționat admirativ Palomarez la CNN după întâlnire. „Este, într-un fel, interesantă dihotomia dintre Donald Trump

⁴ *Arta afacerii. (n. trad.)*

personajul privat și cel public. A ascultat mult mai mult decât a vorbit.”

Totuși, și în trecut, pe când își conducea afacerea, Trump își manipula angajații unul împotriva celuilalt și putea izbucni în explozii de furie necruțătoare. Timp de aproape trei decenii, Anthony P. „Tony” Senecal a fost majordomul personal al lui Trump la Mar-a-Lago, casa lui Trump și clubul din Palm Beach, Florida. Când Trump l-a angajat pe Bernd Lembcke să fie directorul noului său club, i l-a prezentat pe Senecal.

„E al meu”, i-a precizat Trump lui Lembcke. „Nimeni nu se atinge de el, cu excepția mea.”

Din acea zi, Trump îi va da lui Senecal instrucțiuni pe care ar fi trebuit să le îndeplinească Lembcke, având în vedere descrierea postului său, inclusiv planuri de renovare și sugestii privind angajații care ar trebui concediați. Potrivit lui Senecal, Lembcke l-a ignorat cu stăruință, fără a mai purta o conversație cu el. „A fost ca și când, uitându-se la mine, vedea zidul”, relatează Senecal.

Ca și în orice alt aspect din imperiul său, Trump i-a exagerat importanța lui Senecal. Senecal este un fost primar al orașului Martinsburg, Virginia de Vest. A intrat în atenția națională atunci când *Washington Post* a însoțit o poveste de prima pagină despre schimbările din Virginia de Vest, cu o fotografie a lui Senecal, așezat cu pisica sa, Morris, pe standul de lustruit pantofi din magazinul său de tutun.

„Când am început, nu eram tipul de servitor”, mi s-a desțâlnit Senecal. „Totul părea oarecum instabil, până când domnul Trump a aflat că am fost primar. Asta mi-a dat o șansă de promovare. Apoi,” a menționat Tony ușor ironic, „am devenit

primarul celui mai bogat și celui mai mare oraș din Virginia de Vest.” De fapt, Martinsburg nu este nici una, nici alta.

Într-o sâmbătă, anunțat că a sosit un vizitator, Senecal a deschis ușa de la intrarea principală la Mar-a-Lago pentru a constata că acolo stătea Martha Stewart. Venise cu bicicleta la club și a întrebat dacă ar putea face un tur al proprietății. Bucuros că poate să facă pe plac vizitatoarei, Senecal (pe care Trump îl numise în cele din urmă istoricul Mar-a-Lago) i-a propus să se întoarcă a doua zi la ora trei după-amiază, când îi convenea lui cel mai mult.

Mai târziu în aceeași zi, Senecal i-a vorbit lui Trump despre Martha Stewart și despre turneul de duminică pe care-l organizase.

„Bine, tratează-o cu atenție”, spuse Trump.

După câteva ore, Senecal s-a dus să vadă dacă Trump avea nevoie de ceva. L-a găsit pe șeful său în afara dormitorului principal, în incinta cunoscută sub numele de Pine Hall⁵, o anticameră strălucitoare, cu un candelabru de cristal și cu picturi murale care împodobiseră odinioară pereții unor case din Franța.

Trump se răsti brusc la majordom, țipând și numindu-l „măgar prost”, pentru că a programat turneul la ora trei, când muncitorii sunt ocupați cu mutarea mobilierului. Trump i-a reproșat lui Senecal că ar fi trebuit să organizeze turneul la o oră de prânz, când membrii înstăriți ai clubului ar fi fost la îndemână pentru a impresiona și pentru a fi impresionați de Martha Stewart. Un perfecționist, Trump nu suporta ca lucrurile să fie făcute altfel decât voia el !

⁵ Sala Pinului. (*n. trad.*)

În timp ce soțul ei se dezlănțuia împotriva lui Senecal, Melania intră în Pine Hall.

„Nu cred că ar trebui să vorbești cu Tony pe tonul acesta”, se adresează Melania lui Trump cu vocea ei blândă, obișnuită.

Stewart nu lăsase niciun număr de telefon și nu menționase unde locuia. Senecal a folosit însă ceea ce el numea „rețeaua de majordomi din Palm Beach” pentru a o găsi și a reprograma turul a doua zi la prânz.

Trump n-a mai vorbit despre asta. Dar a doua zi, de dimineață, când se aflau împreună în camera de zi a reședinței, Trump, fără explicații, i-a înmănat lui Senecal două mii de dolari în bancnote de douăzeci.

„A fost modul lui de a-și cere scuze”, explică Senecal.

În ciuda unor năpraznice tirade ocazionale, Senecal recunoaște că îi plăcea să lucreze pentru Trump, care acționa, după o astfel de furtună, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. Desigur, să dai unui majordom sume de bani în bancnote de douăzeci de dolari a fost oarecum straniu, dar „Totul este ciudat la domnul Trump”, este de părere Senecal.

Trump era mai mereu generos cu laudele la adresa angajaților de la toate nivelurile atunci când făceau o treabă bună. Și-a creat un obicei din a-i complimenta în fața șefilor lor.

„El avea tot timpul un teanc de bancnote de câte o sută de dolari în buzunarul de la pantaloni pe care le oferea cu larghețe grădinarilor, instalatorilor sau altor angajați de nivel inferior când îi plăcea munca pe care o făceau”, povestește Senecal.

Există, însă, trei lucruri pe care niciunul dintre angajații lui Trump nu ar trebui să le facă, precizează Senecal: „Nu furați de la el, nu-l mințiți și nu-l faceți de rușine.”

După părerea lui Senecal, comentariile liniștite ale Melaniei și remușcărilor ulterioare ale soțului ei sunt tipice pentru influența pe care o avea asupra lui. Mai mereu Melania îi oferea sfaturi în particular, deși, ocazional, Senecal a asistat și la unele schimburi de replici.

„Melania este cea care face regulile în casă”, aflăm de la Senecal.

Cu câțiva ani în urmă, când sistemul de aer condiționat de la casa lui Senecal a cedat, Trump a dispus să fie înlocuit. Când Senecal și-a plătit drumul pentru a participa la înmormântarea tatălui lui Trump la New York, în iunie 1999, Trump a fost atât de mișcat încât i-a ordonat pilotului său să-l îmbarce pe majordom în avion, ca pasager unic, și să-l ducă înapoi la Palm Beach. Costul pentru combustibilul avionului cu reacție și întreținerea pentru zborul spre Florida și retur a fost de patruzeci de mii de dolari.

Când Senecal a avut nevoie de o intervenție chirurgicală pentru implantul unui stent, Trump l-a sunat și l-a întrebat: „Deci, când te duci la cuțit?”

„Măine”, a răspuns Senecal.

„Dacă nu-ți iese, nu-ți face griji! Ai avut o viață bună”, a fost de părere Trump. Apoi a adăugat: „Ascultă, nu vreau să te întorci la tine acasă. Vino și recuperează-te la Mar-a-Lago!”

Trump obișnuia să distribuie bancnote de sute de dolari către meseriași sau casieri McDonald's și să scrie cecuri de zeci de mii de dolari în favoarea unor persoane despre care aflase că sunt la ananghie. Una din frustrările personalului departamentului de comunicare al Casei Albe era că Trump nu accepta ca publicul să vadă această parte a lui și să știe cum este el în spatele scenei, relatea Spicer.

„Trump obișnuia să intre într-o cameră cu o grămadă de muncitori, să-i adune și să le înmâneze fiecăruia câte o bancnotă de o sută de dolari”, afirmă un asistent. „Nu exista cameră video acolo. Acestea sunt momentele pe care oamenii nu le văd, ca și atunci când Trump ne vorbea despre un eveniment care l-a afectat emoțional, dar că nu dorește să fie văzut astfel. Îi place să-și afișeze imaginea exterioară, dură și aspră.”

În același mod, Ronald Reagan semna discret cecuri personale pe numele celor care-i relataseră în scris poveștile triste din viața lor.

„Reagan era faimos pentru folosirea avioanelor Air Force în interesul copiilor care aveau nevoie de transport pentru operații la rinichi”, consemna Frank J. Kelly, care redactase mesajele prezidențiale ale lui Reagan. „Acestea sunt lucruri despre care nu ați știut niciodată. Nu s-a lăudat niciodată cu ele. Am înmânat personal cecuri de patru sau cinci mii de dolari unor oameni care i-au scris. El zicea: «Nu le spuneți oamenilor. Și eu am fost sărac»”.

Ca și Reagan, Trump nu a uitat cum este să fii la pământ și apoi să te ridici. Prin anii 1990, când societățile sale aveau datorii de 3,4 miliarde de dolari, iar el personal era responsabil pentru suma de 830 de milioane de dolari din această datorie, averea lui ajunsese la o valoare netă negativă.

Într-una din zile, Trump mergea de-a lungul Fifth Avenue, pe lângă Trump Tower, cu soția lui de atunci Marla Maples. „I-am arătat pe stradă un bărbat care ținea o ceașcă și un câine cu un ochi”, scria Trump în *The Art of the Comeback*⁶. „Știi cine e ăsta?” o întrebă Trump pe Marla. „Da, Donald. E un

⁶ *Arta revenirii. (n. trad.)*

cerșetor. Este chiar așa de rău? Arată așa de trist!” a răspuns ea. „Ai dreptate. E cerșetor, dar averea lui e cu 900 de milioane de dolari mai mare ca a mea”, îi spuse Trump.

Când Trump a venit cu ideea de a institui un brand pentru clădirile sale de birouri și de apartamente în anii 1980, toată lumea din domeniul imobiliar a crezut că și-a pierdut mințile: în mod tradițional, companii obscure de care nimeni n-a auzit vreodată se ocupă de vânzarea și închirierea de bunuri imobiliare.

În timp, brandul Trump a ajuns să semnifice calitate, prestigiu și succes. Brandul Trump vrea să evalueze la fel și președinția lui Trump, promovându-se prin comentarii provocatoare pentru a atrage atenția. Acest brand constă în imaginea de băiat rău, dur pe care Trump dorește să o proiecteze în afară, fără a recunoaște vreo greșală, fără a-și dezvălui partea sensibilă, păstrându-și emoțiile sub control, întotdeauna ripostând când este atacat.

Indiferent dacă se află în domeniul imobiliar sau în politică, Trump se vede pe sine ca pe un Călăreț Singuratic, luptând mereu pentru ceea ce crede el, împotriva elitei care deține autoritatea în stat. Pentru Trump, a recunoaște greșeli ori a prezenta o parte emoțională a propriei sale personalități reprezintă semne de slăbiciune. Ca președinte, Trump a vrut ca fotografia Shealah Craighead să-l pozeze mai ales în funcții oficiale și de la distanță, privind printr-o fereastră, fără a trăda vreo emoție. Expresia lui facială tipică este să facă din buze un semn de plictiseală sau dezgust, undeva între o strâmbătură și o îmbufnare. Mesajul fiind: Sunt un tip atrăgător; am de gând să ÎNVING.

Imaginea de tip dur a lui Trump se trage din copilăria pe care a petrecut-o în Queens, New York, unde putea să aibă izbucniri de mânie, să bată alt băiat sau să rupă o bătă de baseball atunci când lovea. În școală, a greșit atât de des, încât inițialele DT au devenit prescurtările folosite de prietenii lui pentru „pedeapsă”.

Trump susține că accentul principal pe care s-a concentrat în școala elementară a fost acela „de a face pozne pentru că – dintr-un motiv sau altul – mi-a plăcut să agit spiritele și mi-a plăcut să testez oamenii” – nu din răutate, ci mai degrabă din agresivitate.

„Cine ar putea să-l uite?” spunea Ann Trees, care a predat la școala Kew-Forest, unde Trump a fost elev până în clasa a șaptea. „Era încăpățânat și hotărât. Putea sta cu brațele încrucișate, cu o expresie arogantă, posacă, morocănoasă pe fața lui, provocându-te aproape să-i spui un lucru sau altul, ceea ce oricum nu ar fi dus la nicio înțelegere cu el”, potrivit cărții *Trump Revealed*⁷ de Michael Kranish și Marc Fisher⁸.

Sora lui mai mare, Maryanne Trump Barry, l-a descris pe Trump ca fiind extrem de rebel.

„El testa regulile și profesorii până la limitele lor”, își amintește Barry, acum judecătoare de rang înalt a Curții de Apel a Statelor Unite pentru Circuitul al Treilea. Un consilier de tabără școlară a mai susținut că Trump avea mereu o stare de spirit țăfnoasă, temperamentală, agresivă. El zicea că „întotdeauna va riposta”.

⁷ *Adevărul despre Trump. (n. trad.)*

⁸ Rezultatul unui proiect de cercetare colectivă la care au contribuit mai mulți jurnaliști de la *The Washington Post. (n. trad.)*

„Avea reputația că spunea orice îi trecea prin cap”, a declarat Donald Kass, unul dintre colegii de școală. Când Trump l-a identificat greșit pe Rocca, luptătorul profesionist, Kass și-a reamintit: „Am râs de el și i-am zis că se înșală și el insista că are dreptate. Data viitoare, el ar face aceeași greșeală, și la fel iar și iar”.

Trump a vrut să fie primul la toate și a vrut ca toată lumea să știe că a fost primul. Natura lui extrem de competitivă s-a născut din dragostea sa pentru baseball.

„Îmi place să aud uralele mulțimii, atât de puternice și de zgomotoase pentru urechile mele”, scria Donald într-un poem din albumul său. „Când scorul este de cinci la cinci, simt că îmi vine să plâng. Iar când ei obțin un avantaj, simt că mor...”

Pentru a-l învăța disciplina, pe când era în clasa a opta tatăl lui Trump l-a trimis la școala militară. Ca și Trump, Fred Trump, constructor și dezvoltator, a fost un perfecționist. Purta sacou și cravată chiar și acasă. În timp ce tatăl său putea fi extrem de critic dacă sarcinile nu erau îndeplinite perfect, Trump l-a respectat și l-a descris ca pe eroul său. Mama sa, Mary Anne MacLeod Trump, a fost o femeie fermecătoare, plină de viață și inteligentă. Asemenea fiului ei, i-a plăcut să socializeze și să fie în centrul atenției.

Acțiunile autodistructive ale lui Trump – de la destituirea directorului FBI James Comey, care a condus la numirea unui procuror independent până la eșecul condamnării naționaliștilor albi și a naziștilor locali din Charlottesville – toate izvorăsc dintr-o nevoie instinctivă, defensivă de a riposta la critici, indiferent de consecințe. Cu toată bogăția și puterea lui, Trump pare să se simtă încolțit, la fel cum instinctele din copilărie l-au făcut să fie un băiat rău.

„Am avut senzația că se simte mereu atacat”, e de părere Spicer, „că oamenii spun despre el că nu a câștigat acest lucru, că nu poate face chestia asta, că nu este destul de inteligent, că nu merită ceea ce a ajuns să fie. Eu cred că Trump se simte în permanență atacat și simte nevoia să se justifice, fie în legătură cu o problemă sau o poziție, fie despre cum a ajuns să obțină ceva. El este construit cu un ADN defensiv.”

Acum, acest băiat rău a devenit președinte.

Viața e un joc

PE MĂSURĂ CE PRESIUNEA de a fi președinte se intensifica, izbucnirile furioase ale lui Trump aveau să se înmulțească. De regulă, Trump se înfură când simțea că, de fapt, o sarcină nu fusese îndeplinită corect. Acesta este modul său de a impune responsabilitatea în rândul personalului. Cel mai adesea însă, furia lui reprezenta o explozie disproporționată față de problema în cauză și, uneori, era dirijată către o țintă greșită.

„Când se înfurie într-adevăr, țipă la tine”, susține Bannon. „Dar lătrătura este mai rea decât mușcătura.”

Asistenții compară furia lui Trump cu aplicarea unor sca-toalce peste freză și lovirea cuiva peste cap pentru că a vărsat apă pe podea. Personalul Casei Albe ajunge să muncească optsprezece ore pe zi, dar, dacă se întâmplă ceva, Trump se

dezlănțuie. În loc să se concentreze pe succes, el are tendința să se aplice mai ales asupra defectelor.

Ceea ce Trump vede la televizor îl face să-și reverse o mare parte din furie, iar el nu este niciodată departe de un aparat TV în funcțiune. Potrivit asistenților, de îndată ce Trump vede ceva negativ despre el însuși la televizor, își iese din minți pe tema asta și ceartă pe oricine crede că ar putea fi vinovat. Indiferent dacă relatarea TV este adevărată sau nu, Trump se va concentra asupra acesteia și o va aduce în atenție două zile mai târziu. El va continua să insiste pe această temă, pentru că cineva la televizor a afirmat că este adevărată. Asistenții susțin că relatarea nu este corectă, dar – pentru Trump – dacă cineva a spus-o la televizor, este adevărată.

În timp ce Trump urăște ziarul *New York Times* pentru că promovează relatări necinstite și îl numește „orgă pentru Partidul Democrat”, el tânjește după respectul ziarului din orașul său și al altor canale de comunicare importante, cum ar fi *Washington Post*. Astfel, continuă să dea interviuri ziarelor, ignorând sfaturile consilierilor săi de presă.

„El crede că ar fi cumva cam ca ziarul din orașul său”, spune Spicer despre *New York Times*. „Îi place respectabilitatea pe care o conferă prezența în *Times*. Relatările publicate în *New York Times* înseamnă mai mult pentru el decât altele.”

„Era ca un puști tocilar din liceu care face un milion de dolari în Silicon Valley și apoi vrea să se întoarcă și să propună o întâlnire viitoare regine a balului de absolvire”, adaugă un asistent. „Atâta vrea să-i demonstreze: Ar fi trebuit să ieși cu mine – iată, am reușit!”

„Trump e convins că poate – de fiecare dată – să încânte mass-media și să obțină o relatare pozitivă”, notează Bannon.

„Eu îi explic și repet că tipii ăștia sunt cu toții niște ucigași. Sunt cu toții asasini. Îi cunosc foarte bine pe unii dintre acești oameni și îmi plac. Și totuși, sunt niște asasini.”

Trump intră în contact direct prin telefon cu Maggie Haberman de la *New York Times*, precum și cu Philip Rucker de la *Washington Post* sau cu Jonathan Swan de la *Axios*, furnizându-le subiecte atribuite „unui oficial de rang înalt de la Casa Albă”, creând impresia că de la Casa Albă sunt scurgeri de informații chiar mai mari decât cele obișnuite. În alte cazuri, mijloacele de comunicare în masă au interceptat informații despre ceea ce a spus Trump însuși unor prieteni ai săi.

Deși sunt, în general, corecte, relatările lui Haberman despre Trump și Casa Albă sunt constant negative.

Totuși, „el vrea ca, în cele din urmă, să câștige presa de partea sa”, afirmă un asociat al lui Trump. „Președintele subscrie la teoria generală că un pic de dragoste poate ajuta foarte mult pe termen lung. Chiar dacă o relatare e rea, încearcă și poate că va ieși ceva mai bine până la urmă.”

„El constata că a avut șapte relatări pe prima pagină în *New York Times* înainte de a candida la funcția de președinte, dar a numărat tot șapte într-o singură zi în calitate de președinte”, povestește Bannon.

Trump are o obsesie similară cu revista *Time*, o publicație – mărturisea el – alături de care a crescut. Pe de o parte, el pare a-și dori să fie numit – de către *Time* – omul anului. Pe de altă parte, el descrie revista ca o publicație „foarte subțire” care va fi „în curând moartă”.

În același timp, Trump nu a acordat interviuri sau a acceptat greu să dea interviuri unor publicații cum ar fi *Newsmax*,

Daily Caller sau *Daily Mail*, care au, în general, relatări favorabile despre el.

„A fost întotdeauna o frustrare a mea, pentru că nu am înțeles de ce nu am avut grijă de persoane care erau fie corecte, fie favorabile”, ne destăinuie Spicer.

La începuturi, Joe Scarborough și Mika Brzezinski de la *Morning Joe* (MSNBC) au fost fani Trump. Scarborough și Brzezinski s-au întâlnit cu Trump la Mar-a-Lago când era pe cale să înceapă petrecerea de ajun a Anului Nou 2017, pentru a încerca să organizeze un interviu în timpul primei săptămâni a lui Trump în calitate de președinte. Stăteau la câțiva metri distanță de cei doi coprezentatori, care erau îmbrăcați cât se poate de obișnuit, în timp ce erau conduși să se întâlnească cu Trump.

În pofida unor relatări din presă, cei doi nu erau invitați la petrecere. Cu toate acestea, unii reporteri i-au atacat, pentru că au participat la o reuniune organizată de Trump. Dacă ar fi participat la o petrecere a lui Obama, reacția presei ar fi fost mult diferită: aceiași reporteri ar fi fost geloși.

Deși nu le-a acordat un interviu, Trump i-a invitat pe coprezentatorii MSNBC la un prânz la Casa Albă și le-a organizat un tur al reședinței. Trump s-a arătat însă foarte supărat pe ei atunci când au început să-l atace la emisiunea lor de la TV. „Cred că a simțit ca și cum Joe Scarborough ar avea două fețe, spunându-i unele lucruri, în față și la telefon, ieșind apoi în public să arunce cu porcării despre el la televiziune”, arată Spicer. „Cred că s-a cam săturat de așa ceva.”

Ca element de legătură între Trump și mass-media, Spicer a fost o țintă constantă a criticilor prezidențiale, exprimate direct față de el și față de alții. Trump și-a controlat excesiv și și-a

supravegheat îndeaproape secretarul de presă, criticând informațiile sale. Punând și mai multă presiune pe el, reporterii vor încerca să-l prindă pe picior greșit cu întrebările lor.

„Cred că într-o mulțime de cazuri, totul s-a referit mai puțin la știri și mai mult la ei”, explică Spicer. „Pentru mulți reporteri, scopul era să înțeleagă: «Cum pot obține un moment de faimă?» Au fost zile când m-am dus să-l văd pe președinte după aceea și el mi-a reproșat că nu i-a plăcut acel răspuns și că de ce nu am răspuns altfel”, se plângea Spicer. „Sau ar fi spus, de ce l-ai mai chemat pe acel reporter?”

Trump se plângea că Spicer nu formula bine declarațiile finale din conferințele de presă sau că nu răspundea bine la întrebări. În timp ce Trump s-ar fi putut răzgândi, de cele mai multe ori după ce ajungea la o concluzie cu privire la un angajat, ținea la această părere a lui.

Anterior, Trump se plânsese în fața asistenților lui de costumele gri ale lui Spicer, iar bombăneala președintelui va ajunge în presă. Văzând rapoartele de presă, Trump s-a justificat fără să-i ceară nimeni asta în fața lui Spicer că nu s-a plâns niciodată de costumele lui. Din acel moment, Spicer a purtat costume mai închise la culoare. Trump chiar l-a învinuit pe Spicer pentru faptul că Melissa McCarthy îl interpretează hilar sub numele de „Spicey” la *Saturday Night Live*. Trump a crezut că este o insultă și nu-i plăcea că Sean s-a distrat pe seama momentului comic de la TV.

De multe ori, problema era că, în timp ce Spicer dădea o explicație perfect rezonabilă, reporterii îi căutau nod în papură și făceau o problemă din asta. Reporterii s-au complăcut să pună pe Spicer și, mai târziu, pe Sarah Huckabee Sanders, în defensivă, prefațându-și întrebările: „Sunteți

îngrijorat de...?” De fapt, la conferințele de presă, Spicer explica în mod strălucit principiile conservatoare și adesea răspundea cu umor la unele atacuri.

Chiar și jurnaliștii conservatori care nu aveau nicio se cure de îngropat în relațiile cu administrația Trump, se trezeau punând întrebări incredibil de stupide atât pentru Spicer, cât și pentru Trump. De exemplu, Daniel Halper de la *Weekly Standard* l-a întrebat pe Trump dacă decizia Curții celui de-al Nouălea Circuit de aprobare a unei hotărâri judecătorești de la o instanță inferioară, care a blocat interdicția de a intra în SUA pentru călători din anumite țări, „v-a determinat să regândiți folosirea puterii executive?”

Cu alte cuvinte, acum că administrația a pierdut o hotărâre judecătorească, Trump își va face bagajele, va renunța la președinție și nu-și va mai exercita puterea de șef de stat, pe cea de șef al guvernului și cea de comandant suprem?

Un alt reporter la o conferință de presă l-a întrebat: „Sean, vorbind în general, în cadrul administrației Trump, cât de important este pentru președinte ca toți cei care lucrează pentru această administrație să fie cinstiți pe formularele prin care solicită autorizarea pentru acces la informații clasificate?”

Ori de câte ori Spicer vorbea cu pasiune în apărarea lui Trump, presa era de părere că și-ar fi pierdut cumpătul.

Nimic nu s-a schimbat când Sarah Huckabee Sanders a preluat de la Spicer această misiune. Înainte de Ziua Recunoștinței din 2017, ea a pus pe Twitter o fotografie a plăcintei de ciocolată cu alune pe care o pregătise pentru a o servi la ferma familiei. April (Danielle) Ryan, șefa biroului din Washington pentru rețelele urbane de radio din America și analist politic al

CNN, a răspuns într-un tweet, sugerând că Sanders a mințit că ar fi făcut plăcinta ea însăși.

„Eu nu încerc să fiu amuzantă, dar oamenii aruncă deja cu #piegate și #fakepie. Arătați-ne plăcinta la masă, cu oameni care o mănâncă și o fotografie a ta în timp ce faci plăcinta”, a scris ea.

Tatăl lui Sanders, Mike Huckabee, s-a pronunțat și el, relatând că fiica lui face astfel de plăcinte de ani de zile, în timp ce Sanders replica cu grație că va pregăti pentru reporteri mai multe plăcinte de acum înainte.

Cu zeci de ani în urmă, reporterii înțelegeau că la conferințele de presă trebuiau să se transmită și să se clarifice știrile. Se adresau întrebări pentru a obține informații. Acum, pentru că informările sunt televizate, reporterii profită de ocazia de a se afirma în fața camerelor și de a-l hărțui pe purtătorul de cuvânt, comportament pe care – cu ani în urmă – editorii l-ar fi considerat neprofesionist.

În acele zile, dacă reporterii ar fi vrut să descopere fapte pe cont propriu, puteau să se angajeze ca raporterii de investigații. Orice reporter care ar susține în public, fără dovezi, că secretarul de presă al Casei Albe ar fi inventat o poveste despre coacerea unei plăcinte, ar fi fost concediat ca o rușine pentru profesia pe care o practică.

Întrucât conferințele de presă ale lui Spicer generau ratinguri ridicate, situația ca atare l-a deranjat pe Trump încă și mai mult. Prin contrast, în timp ce Sarah Sanders putea fi spirituală, mucalită, inteligentă, amuzantă, Trump părea să aprecieze faptul că atrăgea mai puțin atenția decât Spicer.

„De foarte multe ori, președintele dorea să conducă o conferință de presă pe cont propriu”, relatează Priebus. „El urma

să spună doar atât... «O să organizez o conferință de presă în această săptămână. Și nu știu în ce zi va fi, dar o să simt când va veni timpul și te voi anunța când anume.»» El urma să se trezească într-o dimineața și să dea semnalul: „Astăzi o să țin o conferință de presă.”

„Avea abilitatea de a ne oferi câteva zile de respiro după toate poveștile nebune care erau acolo”, menționează Priebus.

Obiceiul lui Trump de a face comentarii scandaloase sau incendiare este atât o binecuvântare cât și un blestem.

„Știu că el [Trump] trage direct, de la șold, și spune cam tot ce-i trece prin cap în acel moment...”, povestea a doua soție a lui Trump, Marla Maples, în timpul campaniei. „Dar eu nu cred că intențiile sale sunt negative pentru această țară.”

În timp ce mesajele de pe Twitter și comentariile lui Trump în interviuri par uneori bizare, ele îl poziționează ca subiect principal al zilei și, prin urmare, îi consolidează puterea. După cum a consemnat în cartea sa *Art of the Deal*, „o publicitate bună este preferabilă uneia rele, dar dintr-o perspectivă de ansamblu și trăgând linie, publicitatea proastă este uneori mai bună decât lipsa de publicitate. Pe scurt, controversa vinde.”

Astfel, când Trump a pretins că șeful Boy Scouts l-ar fi sunat să-i spună că acesta a fost cel mai bun discurs livrat vreodată organizației sale sau când a susținut că președintele Mexicului ar fi ridicat receptorul telefonului să-l asigure că eforturile sale dure de aplicare a legii la frontieră dau rezultate, Trump știa că ambele comentarii ale lui se vor dovedi falsuri, subminându-i credibilitatea. Dar lui pur și simplu nu-i pasă.

Unii asistenți au crezut că, atunci când face o declarație care se va dovedi rapid falsă, Trump se autoconvinge că este

adevărată pentru a păstra un anumit grad de integritate intelectuală și pentru a-și continua agenda.

„Uite, eu cred că are o credință uimitoare în propria sa abilitate de a-și transforma voința în realitate”, a declarat Maggie Haberman de la *New York Times* lui David Remnick de la *New Yorker*. „Și cred că el se gândește la realitate ca la ceva subiectiv. Așa că eu mai cred că ceea ce oamenii caracterizează prin formule de tipul «a pierdut contactul cu realitatea» sau «nu înțelege aceasta» sau «se pare că e pe dinafară» sau orice altceva de aceeași natură – reprezintă, de fapt, o capacitate uimitoare de a încerca să proiecteze lumea așa cum o dorește el.”

În timp ce comentariile sale îi creează adesea necazuri, candoarea lui Trump, cu însemnele sale caracteristice, îl face simpatizat de propriii săi alegători.

Abordarea lui simplă și directă, realistă, rațională, pragmatică îl ajută să facă afaceri.

Dar plângerile publice izvorâte din monologul interior al lui Trump referitoare la propriul său personal, au condus la subminarea moralului și au blocat potențialii angajați ai Casei Albe, mai ales când comentariile mai caustice ale lui Trump au ajuns în presă.

Ca orice altceva relativ la Trump, nimeni nu poate fi foarte sigur pe ce se întâmplă în capul său complex. Până la urmă, Trump a recunoscut, în *The Art of the Deal*, că el se promovează prin provocare, sfidare, îndrăzneală.

„Eu joc pentru fanteziile oamenilor”, scria Trump. „Oamenii s-ar putea să nu se gândească întotdeauna la ei înșiși, dar ar putea fi totuși foarte entuziasmați de cei care o fac. De aceea puțină exagerare nu doare niciodată. Oamenii vor să creadă că ceva este cel mai mare, cel mai minunat și cel mai spectaculos.

Eu numesc asta o hiperbolă adevărată. Este o formă inocentă de exagerare și o formă foarte eficientă de promovare.”

Asistenții consideră atitudinea lui Trump drept stilul său de marketing. Poate că nimeni nu va ști dacă cercetașii sau președintele Mexicului chiar l-au sunat la telefon pe Donald Trump. Ori, dacă este pus la îndoială, va crea o altă controversă, cu o și mai mare publicitate. În cazul în care pretențiile false produc lovituri de răspuns, el se va bucura că se află totuși în centrul atenției. În același mod, pozițiile sale în continuă schimbare sunt un scenariu de marketing pentru a vedea ce rezultat s-ar putea obține.

Într-un fel, Trump „aruncă cu lucruri pline de venin pentru a vedea reacția”, se lamentează un asistent. „Și din când în când, lasă să plutească unele lucruri, lucruri neadecvate și se trezește batjocorit pentru asta, dar în loc să se retragă, dublează miza. Și, într-un fel, regretă că o face. Se va întoarce și va spune: «Ah, omule, poate că n-ar fi trebuit să transmit mesajul ăsta pe Twitter. Crezi că tweet-ul meu a fost o idee bună?»”

De exemplu, Trump i-a întrebat pe asistenți dacă tweet-ul său susținând că telefonul lui fusese interceptat de președintele Obama în Trump Tower a fost o idee bună. Afirmatia era neadevărată și s-a dovedit rapid că este falsă. Ea se baza pe relatări media nefondate, incluzând mai ales o declarație din *National Review* a fostului procuror federal Andrew McCarthy, care se baza pe acele relatări, cum că „administrația Obama monitorizează o campanie prezidențială opusă, folosind puterile de supraveghere high-tech ale Serviciilor Federale de Informații”. De remarcat însă că Trump a creat o atmosferă în care asistenții s-au simțit nemulțumiți de el și au dat dovadă de sinceritate,

reproșându-i că tweet-ul despre supravegherea telefonică dispusă de Obama nu era o idee bună.

Fără îndoială că și Obama a contribuit cu partea lui de minciuni, cum ar fi „Dacă vă place medicul dumneavoastră, veți avea posibilitatea de a-l păstra” și „Dacă vă place planul dumneavoastră de îngrijire a sănătății, îl veți putea păstra” cu Obamacare, dar neadevărurile lui nu erau atât de clar vizibile. Glenn Kessler, editorialist la *Washington Post*, însărcinat cu verificarea veridicității faptelor, l-a numit pe Trump „cel mai provocator politician (din punctul de vedere al adevărului afirmațiilor sale) pe care l-a întâlnit vreodată ca editorialist”.

Fie că accepti, fie că nu, Trump are într-adevăr o strategie. El se ocupă de jocurile media: dacă afirmațiile lui sunt crezute, reporterii își distrug imaginea și îi sporesc aura de om de spectacol.

„Dintr-un punct de vedere pur de bussiness, beneficiile de a se scrie despre ele au depășit cu mult dezavantajele”, afirma Trump în *The Art of the Deal*. „Este foarte simplu... Lucrul amuzant este că și o relatare critică, care te poate vătăma personal, poate fi foarte valoroasă pentru afacerea dumneavoastră.”

În 2006, am trimis prin fax lui Trump textul meu, prin care demonstrem că afirmația că Barack Obama s-ar fi născut în Kenya a fost o farsă. Intitulat „*Obama s-a născut în Statele Unite*”, în text se preciza... „În afară de această verificare oficială a nașterii lui Obama în Hawaii, în data de 31 august 1961, Honolulu Advertiser și Honolulu Star-Bulletin au făcut câte un anunț despre nașterea sa. «Domnul și doamna Barack H. Obama, 6085 Autostrada Kalaniana'ole, fiu, 4 august.»”

Astfel, doar dacă părinții lui Obama ar fi știut încă de când s-a născut că micul Barack va dori într-o bună zi să

candideze la președinția Statelor Unite și ar fi plasat – într-un mod viclean, diabolic, anunțul nașterii sale într-un document Honolulu pentru a dovedi că Obama s-a născut cetățean american, teoria conspirației – care luase un avânt larg răspândit în rândurile extremei drepte – era falsă. Dar Trump a continuat să promoveze această afirmație falsă pentru că a servit scopurilor sale politice.

În cele din urmă, agățată undeva la finele unei apariții în campanie cu veterani la noul Trump International Hotel din Washington, în septembrie 2016, Trump a admis sec: „Președintele Barack Obama s-a născut în Statele Unite, punct.” „Acum...” a adăugat el, „noi toți dorim să ne întoarcem la a face, din nou, America puternică și mare!”

În timp ce comentariile scandaloase ale lui Trump pot părea scăpate de sub control și pot îndepărta o serie de alegători, ele inspiră frică în mințile unor lideri străini și a unor magnați ai afacerilor de sprijinul cărora are nevoie și stimulează cooperarea celor pe care vrea să-i atragă. Și, în contradicție cu unele dintre comentariile sale, acțiunile lui Trump – cum ar fi strategia sa, evaluată cu atenție, de creștere a angajamentului militar în Afganistan – sunt perfect rezonabile. În privat el poate exagera, dar nu poate produce efecte fabricate.

Având în vedere atenția scurtă a fiecărei persoane, accentuată de ciclul de știri de douăzeci și patru de ore, pretențiile controversate ale lui Trump sunt uitate rapid. După ce Trump a demonstrat un bun control al eforturilor de recuperare în Texas în urma uraganului Harvey și a consecințelor acestuia, Dianne Feinstein – o senatoare democrată din California care criticase iertarea lui Joe Arpaio, fost șerif din Arizona, de către Trump – a șocat publicul din San Francisco răspunzând la

întrebarea dacă Trump ar trebui să fie inculpat: „Întrebarea este dacă el poate învăța și se poate schimba. Dacă e așa, cred că poate fi un bun președinte.”

„Adevărata aventură constă în jocul însuși”, a proclamat Trump în *The Art of the Deal*. Totul este să câștigi.